

سوال

در نماز عید قربان مردم به این صورت تکبیر می‌گویند: **الله اکبر، الله أكبر، لا اله إلا الله، الله أكبر، الله أكبر ولله الحمد** ،
الله أكبر کبیراً، والحمد لله کثیراً، وسبحان الله بكرة وأصيلاً، لا اله إلا الله وحده، صدق وعده، ونصر عبده، وأعز جنده،
وهزم الأحزاب وحده، لا اله إلا الله ولا نعبد إلا إياه مخلصين له الدين ولو كره الكافرون و آن را در نماز عید و بعد از نمازها
در مساجد تکرار می‌کنند. آیا این صیغه تکبیر صحیح است؟ و اگر اشتباه است، روش صحیح آن چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

تکبیر با صیغه **الله أكبر، الله أكبر الله أكبر لا إله إلا الله، والله أكبر الله أكبر ولله الحمد** از ابن مسعود - رضی الله عنه - و
دیگر سلف ثابت شده، چه با گفتن سه الله اکبر در آغاز یا با دو بار. نگا: مصنف ابن ابی شیبه (۲/ ۱۶۵ - ۱۶۸) و إرواء
الغلیل (۳/ ۱۲۵).

اما درباره صیغه **الله أكبر کبیراً والحمد لله کثیراً وسبحان الله بكرة وأصيلاً ...** امام شافعی رحمه الله می‌گوید:

و اگر بر آن افزود و گفت: **الله أكبر کبیراً والحمد لله کثیراً وسبحان الله بكرة وأصيلاً الله أكبر ولا نعبد إلا الله مخلصين له
الدين ولو كره الكافرون لا إله إلا الله وحده صدق وعده ونصر عبده وهزم الأحزاب وحده لا إله إلا الله والله أكبر** پس خوب
است.

(الأم: ۱/ ۲۴۱).

ابواسحاق شیرازی در **المهذب** (۱/ ۱۲۱) می‌گوید:

زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - این را بر روی صفا گفتند.

و مساله در این مورد وسیع است و جا دارد، زیرا امر به تکبیر به صورت مطلق وارد شده و پیامبر - صلی الله علیه وسلم -
صیغه خاصی را مشخص نکرده. الله متعال می‌فرماید:

وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ [بقره: ۱۸۵]

(و تا الله را برای آنکه هدایتان کرد تکبیر گوید).

صنعانی - رحمه الله - می‌گوید: «در شرح روش‌های گوناگون و ترجیحاتی از برخی ائمه وارد شده که دال بر وسیع بودن امر است و [همینطور] ورود مطلق آیه همین را می‌رساند».

(سبل السلام: ۷۲ / ۲).

ابن حبیب می‌گوید: دوست داشتنی‌ترین تکبیر نزد من: الله أكبر، الله أكبر، لا إله إلا الله والله أكبر، ولله الحمد علی ما هدانا، اللهم اجعلنا لك من الشاکرین. اصبح این را می‌افزود: الله أكبر کبیراً، والحمد لله کثیراً، وسبحان الله بكرة وأصیلاً، ولا حول ولا قوة إلا بالله است و هرچه بیفزایی یا کم کنی یا جز آن گویی اشکالی ندارد.

(عقد الجواهر الثمينة: ۲۴۲ / ۳)

سحنون می‌گوید: به ابن قاسم گفتم: آیا مالک به شما گفته که تکبیر چگونه است؟ گفت: خیر. سپس گفت: مالک در این موارد چیزی را تعیین نمی‌کرد».

(المدونة: ۲۴۵ / ۱).

امام احمد می‌گوید: این [مساله] فراخ است. و ابن العربی می‌گوید: علمای ما تکبیر مطلق (بدون تعیین صیغه) را برگزیده‌اند که این ظاهر قرآن است و به آن گرایش دارم.

(الجامع لأحكام القرآن: ۳۰۷ / ۲).

از جمله صیغه‌های تکبیر که از سلف به ثبوت رسیده:

- الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر، ولله الحمد، الله أكبر وأجل، الله أكبر علی ما هدانا. به روایت بیهقی (۳ / ۳۱۵) از ابن عباس - رضی الله عنهما - و آلبانی در إرواء الغلیل (۳ / ۱۲۶) آن را صحیح دانسته است.

- ابن حجر می‌گوید: اما درباره صیغه تکبیر، صحیح‌ترین چیزی که وارد شده صیغه‌ای است که عبدالرزاق با سند صحیح از سلمان روایت کرده است که گفت: تکبیر الله گوید: الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر کبیراً (فتح الباری: ۲ / ۴۶۲).

پایبندی به آنچه از صحابه - رضی الله عنهم - وارد شده بهتر است.

والله اعلم

همچنین مراجعه نمایید به پاسخ شماره (36442).